

КОНСТАНТИН ПАУСТОВСКИ ВЪЛШЕБНИК

Превод от руски: Иванка Васева, 1963

chitanka.info

Към книгите на Грин може да се напише много кратък и шеговит предговор. Например такъв: „Читатели, аз не искам, пък и просто нямам никакво право да ви развалям насладата, която несъмнено ще изпитате от четенето на тази книга. Затова предпочитам да мълча, да не разказвам предварително и дори с няколко думи да не давам преценка за съдържанието на една повест с толкова просто и същевременно тайнствено заглавие — «Кораб с алени платна».“

Но все пак аз ще напиша за Грин поне няколко страници. Твърде дълго мълчаха за този забележителен писател, живота му знаят само малцина и затова той заслужава сега свободно и приятелски да поговорим за него.

Има една стара легенда как през едно мирно и весело градче минал неизвестен никому вълшебник, който свирел на флейта, и отвел със себе си всички градски деца, очаровани от свиренето на флейтата. Децата тръгнали след вълшебника и не се върнали.

Спомних си тази легенда, докато си мислех за нашия изключителен писател Александър Грин. Ако той влезеше в някой град и още от градските порти почнеше да разказва някоя от своите великолепни истории, може би би извел от града не само децата, но и цялото му население — и възрастните. Би извел всички хора, в чиято душа е останала поне капка безстрашие, поне капка желание да видят целия свят и да бъдат щастливи.

Завиждам на онези от вас, на онези млади читатели, които ще прочетат за първи път книгата за кораба с алени платна, тази чудесна история, феерия, приказка, която би могла да поведе след себе си хиляди и хиляди хора дори и от най-прозаичния и безчувствен град на света, такъв, да кажем, като квакерския и лицемерно-набожен град Бостон.

Къде се крие силата на тази книга?

Преди всичко — в изключителната ѝ поетичност. Като я прочетеш, изведнъж сякаш изстрелват в лицето ти фантастичен залп, заряд, но не с барутен дим, а с целебен въздух от морета и цветя, горски дебри и треви. И сред многото аромати изведнъж долавяш скромния, но най-любим още от детството ни мирис на резеда и шибой. И дори ти се струва, че виждаш това цвете. По стъблото, огъвайки го, пълзи някакъв много угрижен бръмбар.

Четейки тази книга, ти влизаш заедно с героите ѝ в онази област на земята, където според думите на Грин влажните цветя изглеждат като деца, насила умити с вода, където зеленият свят диша с безброй мънички устица и пречи на човек да мине през ликуващите му дебри.

Да, от страниците на тази книга получаваш заряд от свеж вятър, ведър въздух, сияние на облаци. Потъваш в един свят на привлекателни и дори странни на пръв поглед хора. Почти всички те се отличават с една обща черта — простодушна човечност, смелост и жажда за нещо ново.

Неочаквано навлизаш ръка за ръка с Грин в обстановката на привлекателни човешки занятия, за които никога не си мислил сериозно, но излиза, че дълго и неясно си мечтал — в обстановката на мореплаване.

И тогава, като удари на тържествени акорди, прозвучават думите на Грин, прославящи мореплаването:

„Опасност, риск, власт над природата, светлина на далечна страна, тайнствена неизвестност, мяркаща се някъде любов, цъфтяща при среща и разлъка, увлекателен кипез от срещи, събития, безкрайно разнообразие на живота, а високо в небето — ту Южният кръст, ту Мечката. И всички континенти са пред проникателния поглед, при все че каютата ти е изпълнена с неотлъчната родина — с нейните книги, картини, писма, изсушени цветя, обвити в копринена къдрица, с кожения талисман върху коравата гръд...“

От тази книга научавате една забележителна истина. Ако имате достатъчно душевни сили и твърдост на характера, с тази истина може да прекарате разумен и интересен живот.

Но каква е тази истина?

„Разбрах една проста истина — казва Грин чрез устата на своя герой, капитан Грей. — Тя се крие в това: със собствените си ръце да правиш тъй наречените чудеса.“

Да се стремиш в живота към прекрасното, да откриваш в хората и в самия себе си такива богатства на духа и такава сила, за които сам

не подозираш, да довеждаш всички достойнства в човека до пълен разцвет, да търсиш и намираш поетичната същност навсякъде, където тя се крие, дори в сухото стръкче сено, и с това да даряваш все повече и повече щастие на хората — нима това не е чудо на чудесата на нашата земя, която ние — защо да си кривим душата — все още тъй малко и тъй лошо познаваме (при все че сме уверени в обратното).

„Чудото може да се прояви във всичко — казва Грин. — В усмивка, във веселие, в прошка, във всяка казана навреме очаквана дума.“

Чудото не е превръщане на червения восък в злато или на откъснатите листове от календара в банкноти от по хиляда рубли от държавната банка или други подобни глупости. Чудото — това е всеки случай, който зависи от нашата човешка воля и ни изпълва със съзнание за щастие. Разбира се, никой от нас не може ясно, кратко и точно да обясни какво нещо е щастieto. Или, с други думи, да даде формула на щастieto. Това понятие не може да се вмести и в най-гъвкавата и свободна формула. Пък и необходими ли са обясненията и формулите?

Вероятно щастieto не може да се обясни, но то не може да не се почувствува и да не се види, дори ако най-мъничкото зрънце от него се изпречи на пътя ни.

Затова за щастieto може да се разкаже. Не е беда, ако разказът е малко несвързан, ако човекът, овладян от щастieto, говори не съвсем ясно, както например говори Грин за появата на кораба на Грей с алените платна.

„Из храсталаците се появи кораб; изплува и се спря точно в средата на зората. Оттам, отдалеч, той ясно се виждаше като облаците. Пръскайки наоколо веселие, той плуваше като вино, като роза, кръв, уста, като алено кадифе и яркочервен огън.“

Тъй може да говори само човек, развълнуван от очакването на щастieto.

През своя труден и къс живот Грин е написал много разкази и повести. (Впрочем Грин е литературен псевдоним. Истинското име на

Грин е Александър Степанович Гриневски.)

Между повестите и разказите на Грин особено се открояват по своята сила, могъща фантазия и поетичност повестите като „Път към нищото“ и „Бягаща по вълните“ и разказите като „Капитан Дюк“, „Бъбривият таласъм“, „Акварел“, „Трагедията на платото Суан“, „Остров Рено“, „Капитанът на пристанището“ и още много други — невъзможно е да се изброят накратко в няколко реда.

Разказите на Грин предизвикват у хората желание за разнообразен и осмислен живот, изпълнен с риск, предприемчивост, смелост и „онова чувство за възвишеното“, което е присъщо на почти всички борци за свобода, на художници, поети, учени, откриващи най-големите тайни на вселената, на пътешественици, изследователи и мореплаватели.

Действието на всички Гринови разкази се развива или на кораб сред неизвестни морета, или в измислени, пълни с главозамайващи живописни хубости крайморски градове с чудновати имена: Зурбаган, Лис, Гел-гю.

Вие всички си спомняте навярно стиховете на Михаил Светлов „Гренада“ с неочакваната, но вярна мисъл: „Красивото име — висока е чест!“ Тази мисъл иска да каже, че всичко в нашия живот трябва да бъде разумно и красиво, дори и имената на градовете и селищата. Името влияе върху настроението на хората, които живеят в едно или друго място. Приятно е да живееш в Балаклава, но е неприятно в селището Мътен Материк (има такова селище на река Печора). Но това е случайна забележка.

Трябва да се кажат няколко думи за живота, за биографията на Грин.

Грин е роден във Вятка в края на миналия век. Баща му — Стефан Гриневски, е бил заточен във Вятка за участие в полското въстание през 1863 година. Той работел във Вятка като счетоводител в болницата, пропил се и умрял в неволя.

Детските и юношеските години на Александър Грин минават в безизходна сиромашия. И както е сиво лошо изпраното от нечистотията, засечено бельо, така и целият заобикалящ го вятски живот му изглеждал „засечен, като съдрано бельо“.

Преследват го несполуки. Изключват го от училище заради някакви невинни стихове за един от учителите. И през всичките

години, чак до онзи щастлив ден, когато — заточен в Архангелск — Грин за първи път неочаквано като че и за самия него написва първия си „гриновски“ разказ „Остров Рено“, той не можел да си намери място в живота.

Мрачен, подтиснат от тежката си участ и мълчалив, този човек е сменил много професии. Той бил преписвач на роли в театъра, писар по кръчмите, теляк в банята, златотърсач, магазинер, моряк, чистел ръждата от параходните котли, работел като рибар в сдружения, бил най-сетне просяк и се хранел само с огризки в мръсни гостилнички по пазарищата. Най-покъртителната черта в биографията на Грин, която ни вдъхва най-голяма вяра в силите и чистотата на човека, е обстоятелството, че Грин, изпаднал на самото дъно на човешкото общество, запазил благородството на помислите, свежестта на въображението, вярата в красотата на човешкия дух и преклонението пред красотата на земята. И освен това той си е запазил една голяма ценност — своята проста човешка доброта и безкористие.

Всяко от тези окаяни занятия не му давало нито сносно възнаграждение за труда, нито радост, а все повече го угнетявало и свеждало надолу към земята. И само писателството спасило Грин и коренно променило целия му живот.

Но Грин никога не е умеел да живее и затова на няколко пъти, вече като писател, изпадал в тежки жизнени неволи.

Няколко пъти го спасил Горки. Алексей Максимович много обичал Грин — стеснителния и суров разказвач на приказки, писателя, който никак не приличал на всички останали руски писатели.

Но най-главното, най-важното, най-святото, с което нашата литература вълнува хората: любов към човека, към справедливостта, вяра в победата на справедливостта и красотата над тъпотата и безобразието — това качество бе изразено в произведенията на Грин с пълна сила, направи го наш истински съветски писател и книгите на Грин дълго още ще блестят нетленно, както блести всяка истинска скъпоценност на човешкия труд.

1959

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.